

YOSH GEODEZISTLAR UCHUN SOHA HAQIDA TUSHUNCHALAR.

Mirzayev Jonibek Oltiyevich

Qarshi muhandislik iqtisodiyot instituti

qmii-jonibek.mirzayev@mail.ru

Bozorov Malik Maxmudovich

Qarshi muhandislik iqtisodiyot instituti

Bozorovmalik1984@gmail.com

Haqqulova Adiba Ochil qizi

Qarshi muhandislik iqtisodiyot instituti

adibahaqqulova@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada bo‘lajak geodeziyachilarga geodeziya sohasi va unda bajariladigan ishlar haqida so‘z boradi.

Kalit so‘zlar: geodeziya. o‘lchash. nivelir. teodalit. taxeometr, ijro chizmasi. tatqiqod.

Аннотация: В данной статье будущим геодезистам рассказывается о сфере геодезии и выполняемых в ней работах.

Ключевые слова: геодезия. мера. уровень теодолит. тахеометр, чертеж исполнения. исследовательская работа.

Abstract: In this article, future surveyors are told about the field of geodesy and the work performed in it.

Keywords: geodesy. measure. level theodolite. tacheometer, execution drawing. research.

Hozirgi zamonda geodeziya va geodezik ishlarni bajarish mavzusi juda mashhur. Shu sababdan, geodezik tadqiqotning olib borilishi va qanday asbob-uskunalar bilan amalga oshirilishi bo‘lajak geodezistlarda qiziqish uyg‘otadi.

Geodeziya yerni o‘lchash va qog‘ozga tasvirini tasvirlaydigan fandır. Geodeziya va topografik tadqiqotlar natijasida olingan ma’lumotlar aniq xaritalar va rejalarini yaratishda, sanoat va fuqarolik ko‘chmas mulk ob’ektlarini qurishda, navigatsiya tizimlarini yaratishda va boshqa ko‘plab sohalarda qo‘llaniladi.

Geodeziya imkoniyatlari tufayli ikki nuqta orasidagi masofani aniq o'lchash, ularning bir – biriga nisbatan joylashishi, aholi punktlari, tumanlar va viloyatlar o'rtasidagi ma'muriy chegaralar, mamlakatlar o'rtasidagi davlat chegaralari qayerdan o'tishini aniqlash mumkin. Bunday ishni bajaradigan mutaxassis geodezist hisoblanadi.

Geodeziyachining asosiy vazifasi: relefning xarakterli nuqtalarining koordinatalarini hisoblash. Ushbu sohadagi mutaxassis vazifaga qarab geodezik yoki topografik tadqiqotni olib boradi. Shundan so'ng u o'lchov natijalarini qayta ishlaydi, olingan ma'lumotlarni tahlil qiladi va topografik reja yoki xaritanani tuzadi.

Binolar qurilayotganda, ularning balandligi va o'rnatilgan inshootlarga nisbatan rejalashtirilgan holatini ta'minlash uchun ijro etuvchi tadqiqot deb ataladigan geodezik ishlar olib boriladi. Bu binoning o'sha qismlari va elementlarini o'z ichiga oladi, ularning joylashuvi asosan butun binoning barqarorligi va mustahkamligini belgilaydi.

Ijroiya so'rovining maqsadi, loyihani tabiatga to'g'riligini aniqlash va qurilish jarayonida amalga oshirilgan loyihadan barcha og'ishlarni aniqlashdir. Bunga qurilgan binolar va inshootlarning xarakterli nuqtalarining haqiqiy koordinatalarini aniqlash orqali erishiladi.

Aynan ijro etuvchi so'rovi, sizga loyihaga mos kelishining to'g'riligini tekshirishga imkon beradi, u qurilgan bino yoki inshootning qurilish meyorlari va qoidalariga (QMQ) muvofiqligini tasdiqlaydi.

Ijroiya so'rovi sizga qurilish natijalarini nazorat qilish va loyihadan barcha og'ishlarni aniqlash imkonini beradi. Buning uchun, tadqiqot bilan bir vaqtda, ekspert geodeziyachi belgilangan loyihadan chetga chiqish jurnalini yuritadi, unda qurilgan bino yoki inshootning loyihadan chetga chiqishi qayd etiladi.

Geodeziya ishlari jarayonida olingan hujjatli material binolarning jabhalari va oynalarini loyihalashda, aniqlikni nazorat qilishda va tugallangan qurilish ishlari hajmini hisoblashda qo'llaniladi. Ijroiya sxemalar amaldagi me'yoriy hujjatlar talablari asosida, shuningdek, davlat nazorati organlarining talablarini, loyihalash tashkilotining dala nazoratini, shuningdek buyurtmachining texnik nazoratini hisobga olgan holda tuziladi. Ijroiya chizmalarini loyihalash qoidalari GOST va QMQda aks ettirilgan.

Muhandislik-geodeziya tadqiqotlari -

geodeziya ishlarining bir turi bo‘lib, unda kerakli hududdagi relefni, mavjud qurilish maydonchalarini, yo‘l qurilishi va boshqa rejalashtirish elementlarini o‘rganishni amalga oshiriladi. Tadqiqotning asosiy maqsadi topografik suratga olish materiallarini olishdir. Topografik va geodezik ishlar, turli masshtabdagi suratlar, topografik xaritalarni yangilash va yaratish,

suratga olish, yer usti va yer osti inshootlarini rejalashtirish ishlari uchun olib boradi.

Bu ishlarni bajarish uchun quyidagi asbob – uskunalardan keng foydalaniladi.

- 1) Taxeometr - geodeziya ishlarini bajarish uchun universal qurilma. Uzunlik, balandlik farqi va gorizonttal burchaklarni o‘lchaydi.
- 2) Nivelir – yer yuzidagi nuqtalarning past balandligini aniqlaydi.
- 3) Lazerli rulet – ikki nuqta orasidagi masofani aniqlaydi.
- 4) GPS – yer yuzidagi nuqtalarning holatini suniyyo‘ldoshlar orqali aniqlab beradi.

Adabiyotlar ro‘yxati:

1. Авчиев Ш.К., Тошпўлатов С.А. «Инженерлик геодезияси» “Yosh kuch press matbuoti”, 2014й.
2. Jo‘rayev D.O.. Geodeziya II. O‘quv qo‘llanma. O‘zbekiston, 2006.
3. Qo‘ziboyev T.K. Geodeziya T., O‘qituvchi 1975 y
4. Aylmer Johnson, Plan and geodetic surveying., CRC Press, 2014.